

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foaie apare în fiecare
Sămbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
edată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirii”
in
Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XX.

Blaj, 28 Maiu 1910.

Numărul 22.

În toiul alegerilor.

Pe când va ajunge foaia noastră la mâinile cetitorilor pe atunci poate în multe cercuri s'au terminat alegerile. Noi am scris, și am insistat pe lângă două lucruri: disciplină și solidaritate. În fața lumii, la ocazii mari e datorință, mândrie națională, dacă ne arătam de aceia, ce suntem, popor de un sânge, de o limbă, căci numai așa putem fi respectați de alte neamuri cu cari trăim împreună. Am adus de pildă pe sași, cari au o așa organizație cum noi astăzi visăm nu cutezăm. Am zis atunci, că încă nu s'au văzut sași, cari să voteze împrăștiat sau să meargă la urnă fără o țintă bine hotărâtă, fără un scop lămurit, și aceasta îi face de ei în viața de stat se impun, cum noi nu ne putem, deși sunt o mână de oameni față de noi.

Numai acum în toiul alegerii se vede, ce va se însemne disciplina, solidaritatea — organizația. Când noi vom fi organizați ca vecinii noștri sași, noi hotărâm de soartea noastră, cu toată siguranța. Când lupta noastră politică nu se va mărgini numai, și mai ales la cercurile, unde avem candidat național, ci se va extinde mai ales asupra cercurilor, unde suntem în minoritate, dar cu voturile noastre putem hotărî soartea alegerii, atunci nu va fi guvern, care să nu caute și susțină prietinia noastră cu toată tăria. Căci aici zace tăria noastră în cercurile, unde suntem în minoritate. Cine se interesează astăzi de aceste? Dumnezeu din cer. Votează aci românii după cum îi taie capul, respective cei mai mulți rămân acasă, făcând astfel posibil, ca guvernul să deie gata opoziția fără multă vorbă. Dar ian să fim organizați și să meargă porunca dela biroul central de alegeri:

„Alegătorii români, toți până la unul să votați contra guvernului, că

guvernul ăsta vrea să continue politica arhișovinistă față de noi, că ne desconsideră toate interesele noastre....”

Să vedem atunci câți deputați guvernamentali ar ajunge la mandate, dacă românii sar alătura la opoziție pe tot teritoriul locuit de ei? Am vedea atunci cum ar veni un alt guvern și ar stă, dar s'ar bucură, că poate sta cu noi de vorbă.

Așa guvernul contează la zăpăceala noastră. În cercurile unde suntem în minoritate bate opoziția cu voturile noastre. fără ca nouă pentru ajutorul acesta să fie dator a ne da în schimb ceva, fiindcă ajutorul noi îl dăm inconștienți. Una mângâiere avem, că acolo, unde avem candidat național să țin românii noștri bine. Acolo deabia câte un birău de se mai vede rătăcind, căci ceialalți știu, ce e a fi român și a lupta pentru interesele românismului.

Din toate cercurile electorale ne vin știrile cele mai exelente. Oameni, în multe dependenți dela oficiile administrative, juzi comunali, notari chiar, crișmari, oameni, cari își pun averea, existența în joc pentru candidatul național, pentru lupta națională, merg înainte cu fruntea ridicată, desconsiderând și momeli și amenințări pentru biruința românilor. Unde se mai află un așa popor ca al nostru? Unde veți mai află o asemenea luptă ideală pentru existența, ca cea purtată de toată suflarea românească pentru candidații neamului? Vine străinul și ofere românului bani, îi ofere favoruri, slujbe, comodități, nu ca să voteze cu el, ci numai să nu voteze cu candidatul național, să stea acasă și românul — respinge.

Vedeți ăsta e poporul român de pe teritoriul coroanei Sf. Ștefan. Cu ăsta poți face minuni. ăsta nu luptă pentru bani, ăsta luptă pentru existența sa, pentru existența co-

piilor săi. Îi trebuie numai o bună organizație politică, ca să fie în toate cercurile așa. Numai asta. Apoi să vedeți cum vom pune în respect toată ceata arhișovinistă din Budapesta.

Căci un popor mai cu caldă inimă pentru cauza lui, mai cu în-suflețire pentru steagul sub care luptă candidații lui, nu este pe suprafața pământului. Numai organizația ne lipsește.

Să sperăm, că alegerile acestea ne-vor deschide la toți ochii, că ce este de făcut, dacă vrem să trăim ca români pe pământul acesta.

Contra-candidatul dlui Maniu.

Din Alba-Iulia ni-se scrie: Vestitul Szász Joska, viceșpanul comitatului nostru după multe alergări și umblete a aflat în sfârșit un contra-candidat „potrivit” pentru dl Maniu. E avocatul jidan din Alba-Iulia **Dr. Mayer Ödön**. Miercuri în 25 crt. s'a dus Szász Joska, pe care românii l-au făcut la timp vice-șpan și tot românii l-au susținut totdeauna față de paișoptiști, s'a dus în persoană la Alba-Iulia, unde a conferit cu Mayer Ödön aproape trei ceasuri, făcându-i așa zicând silă cu puterea, ca să iea lupta în cercul Vințului față cu dl Maniu. Mayer, care cunoaște foarte bine raporturile din cerc și cultul ce îl au toți românii față de dl Maniu, la început nici se auză n'a voit de vre-o candidatură, dară Joska vestitul l-a capatat mereu, că el e cel mai potrivit candidat în contra dlui Maniu, că el e avocat și în multe comune din cerc are clientelă vezi Doamne, pe care o poate intimidă, că n'are se rischeze nimic nici bani, nici timp, nici umblete — sunt pentru acesteastui în tabăra guvernului. Mayer văzând, că nimic de lucru, nici de riscat n'are a primit, să înțelege, fără să aibă nici cea mai mică șanză de reușită. A și declarat, că

în cerc nici n'are să-și pună piciorul. Va merge la Vinț, dar airea nu se duce. Joska vestitul acum dă porunci la jandarmi, la notari, la solgăbirăi. Joska dă toate, că guvernul are de toate și bani și jandarmi și solgăbirăi. Să-i vedem dară! Să-i vedem ce vor ști face? Ce vor ști face pentru jidanul de avocat Dr. Mayer Ödön? Să vedem și noi pe cine va putea prinde în mreaja Dsale, în contra candidatului nostru național, în contra dlui Dr. Iuliu Maniu, care a fost o podoabă a parlamentului și este fala neamului românesc. Vezi nu te întinde broască în tău — că pățești o mare rușine.

Din cercul Ighiului.

Pe Joi 26 l. c. a fost plănuț să se țină câteva adunări populare pe valea Ampoiului, în câte-va comune.

Din Blaj plecaseră spre acest scop Dnii Dr. Sâmpălean, Dr. Macaveiu, Dr. Nicolescu, Ștefan Pop, Vinc. Pandrea cărora li-sa alăturat Dnii Dr. I. Pop, avocat, Totoian și Boțan preoți. Adunările însă au fost interzise, și orice apelație fu zădarnică. Cu toate acestea poporul din câteva comune a avut prilej să schimbe pe apucate câteva cuvinte cu Dnii de mai sus.

S'au cercetat preste tot locul preoții și ici colo câte un alegător. Unul sau doi dintre preoți sunt mai șovăitori, ceialalți la culmea în-

sufletirii. La Metieș dejă am întâlnit o trăsură cu fruntași dela Abrud, Dnii Dr. C. și G. David păr. Simu și Dl Olariu din Zlatna. La cortegiu sau alăturat pe rînd aproape toți preoții și inteligenții de pe aceea vale, și spre sară am sosit un frumos număr de trăsuri în Zlatna, unde în pavilionul Moldovan, o cină comună ne-a întrunit cu o parte din inteligenți și cu o mulțime de alegători din Zlatna și jur.

Toaste frumoase au ținut locul vorbirilor sufocate.

Terorismul este foarte mare. Nădejdea învingerii noastre este însă trezvia poporului, alipirea lui de Dr. Vajda precum și neclătirea preoților și inteligenților nostri. *Fiecare să-și facă datorința sa de fu al neamului*, aceasta o așteptăm dela toți!

Contra-candidatul Dr. Szász Pál, fiul fișpanului — o figură, ce nu ști să o iei în glumă ori în serios — cutreeră și el cercul, în automobilul împrumutat dela Rosenberg din Abrud. A cutezat să *amenințe chiar* acest om, fiul aceuia, pe care Românii l'au înălțat, ca să fie aceea ce este astăzi.

Sângele dela Mărgineni. Lupta electorală s'a început cu furie pe toată linia. Guvernul pare că ține cu orice preț să se impună. Sângele românesc începe a curge. La Mărgineni în cercul Făgăraș începutul s'a făcut. Iată ce i-se scrie între altele „Gazetei”: „In ziua de 21 Maiu a. c. eră proiectat turneul candidatului gov. în cerc. Făgărașului, Werner Gyula, din Făgăraș preste Răușor-Ieni, Herseni, Mărgineni, Zernești, Șincavechie.

Spre scopul acesta pădurarul erarial

Erdösi și cel comitatens-comunal Szabó, ambii din Sebeș, încă în preziua sosirei lui Werner au pregătit cu permisia primarului din Mărgineni o poartă triumfală, pentru trecerea candidatului în drumul comitatens, la imediata intrare în comuna Mărgineni dinspre Sebeș, care poartă, respective inscripția, făcută pe o scândură: „*Eljen Dr. Werner Gyula*”, încă pe la oara 4 în dimineața de 21 Maiu a fost delăturată și nimicită de cătră un necunoscut.

Cam pe la oarele a. m. aceeaș zi, poporul — mai ales femei și copii — în număr cam de o sută, din curiozitate s'a retras spre capătul satului, spre poartă pe unde eră să se facă intrarea candidatului în comună. Din acea mulțime, câțiva bărbați mai tineri, fără nici o armă, voiau să înainteze pe sub poartă spre hotar, dar din partea celor 5 jandarmi din Sebeș, postați aci au fost provocați să se retragă, să nu cuteze a trece pe sub poartă. Românii au răspuns, că drumul trebuie să fie liber. În momentul acesta situația eră astfel:

Jandarmii cu aranjatorii porții se aflau în partea porții diinspre Sebeș, poporul de cătră Mărgineni, va să zică față în față, depărtare între ei de câțiva pași.

La răspunsul poporului, că drumul trebuie să fie liber, *pădurarul Szabó și-a și descărcat revolverul ce eră încărcat cu 6 gloanțe, și de-odată și 2 dintre jandarmi ficcare câte 5 gloanțe. În total deci au fost descărcate 16 gloanțe, culcând la pământ pe loc pe Valerie Lie, și rânind de moarte pe Gheorghe Vlad, care a primit 4 gloanțe, ambii bărbați tineri, căsătoriți de 3 ani. În urma acestora, poporul s'au retras spre centrul satului, dar jandarmii nu s'au mulțămît numai cu cele 2 jertfe, ci din nou au tras focuri în lumea care se retrăgea, rânind de moarte pe tinerii Gerasim G. Pan-*

FOIȚĂ.

Impresiuni de călătorie.

Roma, 4 Aprilie 1910.

VII.

Iubite amice!

Vineri în 1 Aprilie am vizitat dealul *Palatin*, cu ruinele palatelor Cesarilor.

Ca să fim însă în rând cu cele ce urmează, notez, că Roma vechie n'a rămas restrinsă numai la Roma *quadrata* alui Romul, de pe dealul Palatin, ci în curând s'a întins și pe celealalte dealuri.

Sub ocârmuirea înțeleaptă alui Romul populațiunea Romei a crescut repede. Când a văzut, că popoarele vecine nu vor să pășească la căsătorie cu romanii, cei adunați din tot felul de elemente, a făcut o sărbătoare mare cu jocuri și deprinderi gimnastice, la carea a chemat și popoarele vecine.

La această petrecere, ce a ținut mai multe zile, au luat parte și locuitorii sabinii din mai multe comune, dimpreună cu femei, fete și copii.

În ziua din urmă, la un signal dat, fiecare june roman și-a răpit câte o fată de sabin; la olaltă cam la șapte sute.

De aci s'a escat războiu, în carele romanii au învins. Comunele sabinilor învinși au fost dărâmate, iară locuitorii strămutați

la Roma și așezați pe dealul *Capitolium* și *Quirinalis*, aflătoare spre nord dela Palatin. Aci s'au contopit cu romanii și s'au numit laolaltă *quirites* (lânceri).

Sub al treilea rege *Tullus Hostilius*, s'au încăierat cu orașul Albalonga.

Ca să se încunjure însă multa vărsare de sânge, s'au înțeles, ca să aleagă din amândouă taberele câte trei combatanți mai aleși, și partea aceea, ce își va pierde combatanții în luptă, va trebui să se supună ca învinsă.

Din oastea romanilor s'au ales trei frați gemeni *Horatii*; iară din partea ostirei celor din Albalonga, tot trei frați gemeni *Curiași*, și în fața ambelor ostiri au început lupta, dela carea aveă să atârne soarta ambelor popoare.

Timp îndelungat s'au luptat ambele părți cu aceeaș vitejie și perseveranță.

Deodată însă cade un *Horatiu*; după el al doilea.

Un strigăt infinit de bucurie erumpe în oastea albanilor. O durere și jale în a romanilor! Unul singur mai rămăsese, de carele eră legată toată nădejdea lor, — fața de trei!

Acest unul însă, eră întreg și în deplină putere; pe când cei trei albanii erau răniți, din cari unul abia stă pe picioare.

Acum *Horatiu* cel rămas, o ieă deodată la fugă; nu din lașitate, ci din tactică.

Voia anume să fie urmărit; prevăzând, că adversarii săi prigoinindu-l vor rămânea

departe unul de altul isolați, în măsura ranelor și a slăbiciunii, de cari erau cuprinși.

Și, îndatăce s'a convins *Horatiu*, că a izbutit cu apucătura sa, s'a întors repede și aruncându-se cu toată puterea asupra albanului, ce îl urmăria mai de aproape, ca mai puțin rănit, îl doboară la pământ.

Apoi se repede asupra celui de al doilea și îl repune și pe acesta.

Romanii erump în strigăt de bucurie, căci învingerea, eră câștigată. Al treilea alban, ca greu rănit, a fost omorât, fără să mai fi putut opune ceva rezistență.

Unicul *Horatiu* rămas ca învingător, a fost acoperit de manifestările de bucurie ale tuturor și dus cu triumf la Roma.

Orașul Albalonga a fost ocupat de romanii și dărâmat, iară locuitorii duși la Roma și colonizați pe dealul *Coelius* în ost dela Palatin, obținând toate drepturile ca și *quiriții*.

Din aceste trei seminții, romanii (ramnes), sabinii (titii) și albanii (luceres) s'a constituit sfatul bătrânilor (senatus), de unde acestia s'au numit *patres* (părinți) și *patricii*, cari au devenit cu vreme *aristocrația* Romei.

Latinii cuceriti mai apoi sub al patrulea rege *Ancus Martius*, au fost așezați pe dealul *Aventinus*, în sud dela Palatin, și urmașii lor, cum și ai celor colonizați mai târziu dela Palatin spre nord-ost, pe așezăturile și dealurile *Esquilinus* și *Viminalis*, au rămas

dria și Ion N. Șuvailă, în etate de 16—17 ani, și pe bărbatul David Ilie. Răpirea de moarte a acestora s'a întâmplat la o depărtare de 250 pași, tocmai la cotirea din ulița Sebeșului, spre sat, către ulița mare din Mărgineni. Cei doi băieți au murit apoi momentan, celalalt împușcat e încă în viață.

Poporul fusese intru câtva iritat în urma împrejurării, că Valer Lie, în dimineața de 21 l. c. era angajat să ducă cu căruțul propriu pe inv. Gheorghe Pop la Răușor-Ileni, într-o întâmpinare a candidatului guvernamental. Deoarece candidatul cu toată suita lui a fost primit, atât în Răușor cât și în Ileni, cu petri, ouă clocite, drumul împedat cu lemne, petri etc., amitul învătător a trebuit să se reîntoarcă în Mărgineni. N'a intrat însă cu căruțul în sat, ci din capătul satului s'a dat jos, și prin grădini s'a furișat până la locuință, iar cărușul Valer Lie și-a continuat drumul spre casă. Dela un loc însă a trimis un băiat cu căruțul acasă, iar el a rămas în centrul satului unde erau adunați mai mulți oameni, povestindu-le cazul dela Răușor-Ileni, și că e prin urmare o rușine, ca noi să suferim să facă ticăloșii de pădurari din Sebeș poartă, în capătul comunei noastre. La aceasta câțiva bărbați, cu cei amintiți mai sus, s'au retras la capătul satului, unde eră pregătită poarta unde apoi s'a săvârșit măcelul în modul arătat.

Se pare că nu acesta va fi singurul cas.

Bănci preste bănci. Decând „Solidaritatea“ a lăsat să se încalce principiul economic bine statorit, că unde este o bancă românească, să nu se mai înființeze alta, de atunci vedem o năvală nesocotită spre a înființa alte și alte bănci în aceeași localitate.

În Cluj de pildă după ce s'a înființat „Vatra“ la inițiativă și cu sprijin din Sibiu, unde e „Solidaritatea.“ acum sunt porniri să se înființeze o a treia bancă sub numele și la inițiativa unui ilustru necunoscut, care numai după un lung proces a putut câștiga o escontentare dela banca, în al cărei serviciu a fost. Prin pornirea aceasta nesocotită se vatămă greu principiile economiei naționale și ale organizației financiare, ce ar trebui să o reprezinte băncile românești. Dar se ating și alte interese mai înalte. După cum aflăm ilustrul necunoscut, care „intemează“ noua bancă a reușit să câștige o parte din preoții tinutului, făgăduindu-le marea cu sarea și fel de fel de avantaje. Astfel noua bancă s'ar prezenta ca o „bancă popească.“ Aici e primejdia, și trebuie să atragem atențiunea on. frați, că nu se poate aprobă aceasta pornire. Biserica noastră a sprijinit în mod puternic prima bancă rom. din Cluj. La temelie ei sunt fonduri arhidiecezane lăsate și așezate de Mitropolitul Vancea. Acele fonduri sunt direct în folosul preoților și preoțeselor văduve.

Cum vin acum preoții, să conlucre a se face concurență contra acestor fonduri? Și ce interese de obște, bisericesti sau naționale, vor să represinte ei făcând grupare separată, „clericală,“ sub conducerea unui *mirean*, care vrea să speculeze vaza clerului spre a-și crea și-și o situație de stăpânire cu banul? Ori cum, lucrul se prezintă dela început odios și urmările nu pot decât să fie tot mai odioase. Preoții noștri trebuie să-și dele bine seamă, înainte de a face un atare paș regretabil. — Asta pentru că să nu zică nime, că nu s'a spus.

CORESPONDINTE.

Din marginea câmpiei, Maiu 1910.

Un cuvânt deschis.

Un preot fruntaș, om de inimă, ne trimite aceste vești dureroase din această parte prăpădită și nefericită a Ardealului nostru. Au dorî, ca inimile să se miște, ca cei chemați să se puuă pe lucru și să delătore până e vreme relele ce cutropesc, ca o pecingine românească din aceste părți.

Nici o manifestare națională ori culturală pe aici, iar de o viață socială românească mai intimă nici pomenire.

Din toate părțile țării noastre locuite de români, mai auzim vești îmbucurătoare de entuziasm național și activitate culturală socială roditoare, numai pe aici nici un semn de viață în nici o direcțiune.

Unde sunt cărturarii poporului conducătorii și inteligența lui?

Se pare, că ne aflăm în vremile nefaste înainte de anii „răutății“, când de frica biciului domnului feudal și sub presiunea împrejurărilor politice dureroase, bietului român i-i eră teamă să-și ridice chiar și privirea către cer, dorindu-și o zi mai senină în viitorul lui întunecat!

Credința noastră strămoșască și dulcea noastră limbă nejsunt pereclitate de elementele hetoregene, ce ne încunjură. Pentru că tăcem, lăsând poporul, în indiferentismul nostru condamnat, pradă gândurilor lui grele și simțimentelor lui stricate?

Suntem Imprăștiati în masse mai mari și mai mici printre locuitorii unguri, săcui și mare parte evrei. Ba avem comune mărișoare cu populațiune curat românească — afară de vre-o câțiva crășmari și arândași evrei, cari nu pot să se desfacă de român — începând dela Reghin pe Murăș în jos, malul drept și stâng, adânc spre miază-zi și miază-

lipsiți de drepturi și s'au numit *plebei*, din cari s'a făcut *poporul* roman de rând.

Pe aceste șapte dealuri, aflătoare pe țărnul stâng al Tiberului, a stat Roma veche, carea mărindu-se din ce în ce mai tare prin deseale cuceriri ale popoarelor din jur, s'a ivit necesitatea, de a se constitui într'un stat bine organizat, cu instituții culturale și așezăminte religioase. Acestea i-le-a dat regele (al 2-lea) *Numa Pompilius*, carele a introdus în Roma Cultul zeilor, a dat legi administrative și judecătorești și a împărțit anul în 12 luni.

Iară mai târziu, când instituțiile de până aci s'au văzut a fi insuficiente pentru avântul acestui stat, ce creștea cu pași repezi, al 6-lea rege *Servius Tullius* i-a dat Constituție, lărgind drepturile cetățenești și făcând părtaș la afacerile statului și poporul cel de rând. Apoi a încunjurat cu zid de piatră întreagă Roma, adecă toate cele șapte dealuri, ce erau înpoporate. Rămășițe, din zidurile aceste se văd în multe locuri foarte bine și cu deosebire în lăuntru gării ferate; cum intri în dreapta.

Dar se revenim la Palatin. Acesta se află cam în centrul celor șapte coline, de unde se putea vedea întreg orașul, afară de dosul colinelor.

Pe dealul Palatin au locuit cei șapte regi; sub toată durata republicii familiile cele mai fruntașe și mai bogate; iară sub

imperiu Cesarii încă și-au ales de reședință tot acest loc.

Astăzi e un platou de ruine, ce nu-ți ofer decât jale și un număr infinit de obiecte, ca tot atâtea izvoare nesecate de contemplațiune asupra nestatorniciei și deșertaciunii lucrurilor omenești.

Singur numai două vile, un parc, iarba cea verde ce acopere ruinele și cântul paserilor mai dau semne, că și aici se mai află ceva viață! Restul e ruine și tăcere de morminte.

Întrarea la Palatin e în partea nord-vestică, lângă Forul roman. De aci pornind spre stânga, pe suișul numit *Clivus Victoriae*, ajungem la ruinele fundamentelor și construcțiilor uriașe ale palatelor împăratului Caligula și alui Tiberiu, ce se înalță amenințătoare tocmai deasupra Forului roman învecinat.

Imensele arcade și boltituri, apoi coridoare ascunse, chilii subterane și întunecoase, ce se întind departe pe sub pământ, te pun în uimire și-ți insufă numai groază și fior. Când te găudești la firea aproape smintită a celor 4 împărați din familia *Claudia*; la melancolia grea alui Tiberiu și la cinismul lui Caligula, cari au ridicat și stăpânit aceste ziduri posomorâte, îți vine să crezi, că ursitele, purtate de spiritul *Nemesei*, par a fi păstrat posterității aceste colosuri anume, ca să ne vestească și nouă crimele lor săvârșite, pentru cari unul și-a luat răs-

piata meritată în *Meditiu*, și al doilea tocmai în o cotitură a coridorului subteran de aci.

Numai cu frică să apropie omul de labirintul acestor peșteri fioroase, de unde trage meren un aer înădușit și rece. Te dorști să scapi cât mai curând, ca din împărăția lui Pluto și es ajungi deasupra ruinelor, la parcul scaldat în lumina dulce a soarelui de primăvară și la cântu vesel al paserilor, ce îți ușurează și reînvie sufletul.

Aici sus au stat palatele, unde se află acum parcul și de unde se întinde o privilejste departe și frumoasă, preste Capitol, Forul roman, Coloseu și preste partea cea mai mare a Romei moderne.

De aci trecând spre Ost, preste Coridorul subteran, ce împreună palatul lui Tiberiu cu casa sa părintească și cu palatul lui August, aflătoare ambele în sudul Palatinului, ajungem la Vila Farnese, zidită de papa Paul III. astăzi mănăstire de călugărițe.

Dela aceasta spre nord, în loc așezat se află ruinele locuinței regelui al 5-lea *Tarquinius Priscus*, carele a canalizat orașul Roma, a zidit Cloaca maxima și prin aceasta a desecat morăștinele, ce se aflau în jurul Palatinului. El a întemeiat *Forul roman* pe locul acela băltoș dintre Capitol și Palatin, l-a încunjurat cu colonade, ca să fie piață publică și loc de adunare pentru popor. Apoi, el a fost cel dintâi, carele a zidit

noapte câtră Căpuș și Grebenis, de unde să începe apoi adevărata câmpie. Dar miile de români, cari locuiesc acest vast și bogat teritor de puține sau chiar de nici o ocaziune fericoitoare de o insuflețire și indemn național ori cultural nu sunt și n-au fost părtași.

Ne cutropesc neamurile străine, conducătorii stau la o parte sficioși, făcând cale largă puhoiului cutropitor.

Poporul? Poporul ia pildă dela conducători în credința firmă, că așa trebuie se fie și altcum nu să poate.

Nici un interes public pentru deșteptarea în cele naționale, culturale și economice ale poporului, care muncește din greu pentru susținerea așezămintelor sale și a acelor puși în fruntea acestora... mulți egoiști și puțini idealști lucrători.

Din sudoarea acestui popor trăim, din sânul acestui blând popor suntem ieșiți. Avem doară și pe aici bărbați cu frumoase pregătiri și bogății. E un păcat strigător la cer ca aceasta stare de indolență, indiferentism și nepăsare să mai dureze multă vreme, căci tot amarul ei asupra noastră se va descărca, cât de târziu.

* * *

În centru acestui comitat, în Murăș-Oșorhei, avem 2 protopopi români, un număr frumos de avocați, mai toți tineri și cari se înmulțesc zilnic, apoi oficiali de bancă la cele 2 filiale dela „Albina” și „Lumina” precum și alți onorațorii români penzionari și activi, însă n-avem, conducerea activă, activă zic, căci pasivi sunt toți.

La sinoadele protopopești preoții vin și să duc grăbiți de afacerile lor private, fără dragoste de frate și muncă și cu zimbet batjocoritor pe baze asupra energiei și pornirilor spre o muncă mai intensivă de premenire, ce ar dori să desvoalte poate unii

pentru distracția și cultivarea poporului său primul amfiteatru în Roma, *Circus maximus*, la poalele din sud ale Palatinului.

În vecinătatea lui Tarquinius să vad ruinele templului *Iupiter Stator*, ridicat de Romul în luptele sale cu sabinii, când aceștia l-au respins odată până la acest loc. Atunci a pus vot de a zidi acest templu, dacă îi va ajuta să învingă. După rugă a prins curaj nou și a învins.

În templul acesta a ținut ședință senatul, când și-a rostit Cicero a treia vorbire în contra lui Catilina (*Quousque tandem C. patientia nostra?*)

De aci reîntorși în parc și mergând dealungul spre sud, ajungem în sudvestul Palatinului.

Aici se vad mai bine, ca ori unde, urmele zidurilor celor mai vechi ale Romei de pe timpul lui Romul. Tot fundamente și ziduri din blocuri mari pătrate de tuf, ce s'au folosit la zidiri în timpurile acele vechi, sub regi și pe timpul republicei, până la capetul războaielor punice.

Aci spun să fi existat în vechime *Casa Romuli*, sau *Tugurium*, adică coliba lui Faustulus, în carea au crescut frații Romul și Rem. Aci sunt treptele ui *Cacus*, o persoană mitologică primejdioasă turmelor de vite. La spatele acestora mai spre nord e templul zeesei *Cybele*, care a fost „*Magna mater deorum*.”

mai zeloși și cu durere de neam, de biserică și de școală.

Puțină disciplină și mai puțin interes față de instituțiunile, ai căror conducători ne-am învrednicit a fi! Cât de amar să vor răzbuna acestea toate odată!

Idealismul sfânt și curat în lucrările noastre, făptuite în mijlocul poporului, acesta trăbuie mereu jertfit pe altarul înaintării și înfloririi lui culturale-morale, căci altcum părtași ne facem de crima lesa populi.

Ne plac plimbările în calese, pecând bisericuța, pe care 2 dintre cei 4—8 boi ai preotului o ar putea trage în Murăș, stă solitară la o margine de sat, sau pe un vârf de deal, ca un martor duios despre hărnicia înaintașilor noștri și indolența noastră.

Tot astfel și școala.

Aici se luptă mizeria cu nepăsarea, ca să biruiască limba corcită, ce o dă în școală copiii părinților și mai corecți: *ipulat* (épület), *itulat* (itélet), *tisztás*, *mégis*, *üleu* (nicoveală), *călăpaci* (kalapács), *hăsnălueste* (használ), *săinălueste* (megsajnál), *erdemlueste* (megérdemei), *chimeluește* (megkimél), *bükkönye* (măzărliche); *lóher* (trifoiu), *hozate* (zestrea în mobile), *cosalău* (rât) etc. Acesta e graiul strănepoților de pe aici ai divului Traian! Despre cântece, jocuri și datini mă doare inima a mai și aminti.

Să nu ne mirăm însă de modul de vorbire atât de stricat al poporului de rând, când și prezidentul unui examen final, ținut cu elevii la una dintre școlile confesionale românești, astfel vorbește elevilor: „am văzut dragi copii că voi multe știți... știți face „szămădașuri” destul de grele... szămăduiți mereu și acasă, ca să nu uitați...” Trist dar adevărat!

Prea închinăm spre maghiarizare cu voie și fără voie, cu tact și fără tact..... Zece români să fie la un loc și un maghiar

Dela aceasta spre ost se află *Casa Liviei*, a soției celei vestite a împăratului August. Ruinele zidirei acesteia sunt cele mai bine conservate dintre toate clădirile cele vechi ale Palatinului.

Pe trepte scoborăm într'un *Vestibul* mic (tindă); de aci cotim pe stânga în *Atrium* (sală de lucru și de așteptare), cu poditură în mosaic și pictură parietală frumoasă.

În fund se află trei sale: în mijloc *Tablinum* (sală de primire) și de laturi în dreapta și stânga două *Cubicula* (chilie de zi și de durmit). Toate trele cu resturi de parcane elegante, pe pereți în stucatură de gips cu frescuri frumoase reprezentând genii, potire, candelabre, lei, scene din mitologie, colonade, girlande de flori și peisage șcl. Poditura cu mosaic de marmoră în diferite colori și figuri, se înțelege în mare parte tare deteriorată.

În partea dreaptă a atriumului se află *Triclinium* (prânzitoriul) cu frescuri de columne, vase, regiuni șcl.

Pe lângă tricliniu duc niște trepte înguste (*Fauces*) la apartamentele de scăldat, la culină și altele.

În casă aceasta a locuit *Livia* înainte de a se mărita după August. Aci s'a născut împăratul Tiberiu și tot aici a locuit tatăl său, pânăce mai târziu a trecut în posesiunea nepotului său Germanicus.

(Va urma).

să vină între oi, de dragul acestui străin își schimbă limba de conversațiune. Asta nu e complezanță, nici prevenire, ci o slăbiciune!

Despărțământul „Astrei” noastre, condus de protopopul gr-or. ca director, abia vegetoază, acuș-acuș își dă „duhul” din lipsa de interes și sprijin moral și material.

Despărțământul „reuniunii învățătorilor gr-cat...” abia tânjește și că mai există mulțămită zelului și jertfelor prezidentului său N. Suciu.

La o adunare din astă primăvară dintre 15 membrii activi, abia sau prezentat 4 zi: patru învățători. A fost de față și subinspectorul reg. de școale, de dragul căruia la masă iarăși s'a vorbit prea mult unguerește și s-a ținut primul toast pentru el, cu toatăcă la astfel de ocaziuni altă persoană, cu mult mai înaltă în poziție merită prima atențiune. Din acest impas însă a scos pe învățători și ceilalți oaspeți un preot, vorbind pentru Ex. Sa bunul nostru Arhiepiscop și patronul reuniunii, precum tot acest preot a răspuns românește la vorbirea rostită în limba maghiară (natural!) a subinspectorului, prin care acesta îndeamnă pe învățători la patriotism în senz exclusiv maghiar și la recunoștință față de Ministrul, carele ne dă ajutoare școlilor noastre.

Se zice, că românul mai mult și mai bucuros politizează, decât să discute alte lucruri mai folositoare.

Noi pe aici deloc!

Despre vre-un club comitatens românesc sau comitet electoral național nici vorbă!

Agitațiile politice nici atunci, când sunt neapărat de lipsă și de interes național, nu le pricepem s'au nu îndrăznim a-le începe, căci ne — temem. Avocații și domni noștri mai independenți stau în nemiscare pe la oraș, de luminarea poporului și în cele politice-naționale nici pomenire căci e lucru costișitor și — riscat!

Avem un frumos număr de alegători români, inconștienți, însă de sfințenia acestui drept al lor, mai ales în cercul electoral „Câmpia”, nici o mișcare, cu toții stau nedumeriți și neorientați în fața apropiatelor alegeri, așteptând preot, învățător și țaran fără deosebire punga plină a cutărui grof ori evreu, ca să voteze pentru preț, fără considerare la principii și persoane.

Oare n-am fi vrednici și noi cești de pe aici, ca cineva dintre conducătorii noștrii naționali-politici să ne strângă rândurile nu pentru o biruință națională, ci pentru a aprinde în noi focul dorului la o muncă de premenire în cele românești.

Ce zi mândră și sfântă de o neuitată sărbătoare națională ar fi aceia dorită zi!

Ne-am cunoaște cu aceasta ocaziune mai bine și puțini, căți am fi ne-am închegă pentru continuarea începutului: lupta pentru apărarea drepturilor noastre și ale poporului nostru atât de părăsit! Ne-am trezi din lertargie noi sincerii și adevărații conducători ai poporului, am începe a-l iubi mai mult ca până acum și din inimi curate lucrând să-l scuturăm pe acest popor din amorțală, să-l deslegăm încet-încetșor la o viață nouă, să ne manifestăm noi și poporul în toate direcțiile, pe toate terenele!

Astfel apoi cel puțin în oara a 11-a am începe a îndreptă ce s'a neglijat până acum. Prin luptă la lumină, prin lumină la înflorirea bisericii și a școlii și a neamului întărire!

Sinoadele protopopești.

— Tr. Mediaș. —

În tractul protopopesc al. Mediașului toate sinoadele se țin în Mediaș, unde e sediul protopopesc. Astfel și în anul crt., în 21 Aprilie ne-am adunat aici preoțimea tractului la glasul convocator al P. O. D. Protopop, Ioan Moldovan, ca să ne sfătuim despre afacerile curente și ca să luăm darul curățitor al sf. Penitente.

Mergem mai întâi la 9 oare în sf. Biserica parohială, edificată de Marele Episcop Bobb și renovată frumos de actualul protopop în an. trecut 1909.

Se cântă „Impărate ceresc,” apoi preotul Cornel Andrea din Ibișdorful-săsesc își cește la înțeles disertația sacră despre „Probleme sociale și religiunea creștină, probleme sociale la noi și rolul preoților întru îndreptarea lor.” În care arată, că nici social-democratismul, nici anarhismul ori alta concepție făurită de oameni afară de baza legii lui Hristos, ei numai creștinismul adevărat cu legile sale eterne și nerăsturnabile poate reformă societatea spre fericirea acesteia, spre depărtarea neajunsurilor, abnormalităților și agitațiilor, ce frământă și bântuie azi omenirea; și trecând la poporul român, arată pericolul, de care e amenințat și poporul nostru pe teren social, antireligionar. Numai spiritul creștin-religios, propovădit de preoți poate feri și mântui poporul nostru de acest pericol. Preoții să fie vestitorii și susținătorii acestui spirit în biserică, prin catehizarea copiilor, între tinerime în societate și în adunări.

După terminarea catehesei a urmat mărturisirea.

După mărturisire ne-am adunat cu toții în sala școlii celei nouă, edificată în an. 1908, unde pe la 11 oare Dl Protopop prin o magistrală alocuțiune deschide ședința sinodală de primăvară.

La verificarea membrilor se constată, că singur unul lipsește dintre preoții actuali ai tractului, care și-a motivat absența; urmează solvirea diferitelor taxe dela biserică, și plățirea taxei anuale de membru la „Fondul tractual”. După praxa de până acuma cassarul fondului, preotul Alexandru Moldovan din Brateiu începe a-și face raportul despre starea cassei în anul din urmă, dar constatându-se, că acuma, în ziua, când se plătesc taxele merge greu pregătirea raportului și facerea bilanțului, se decide, ca raportul de aci încolo să se facă în sinodul de toamnă. Totodată se află de lipsă și se decide, ca cassarul fondului împreună cu șeful tractului să provoace și în caz de lipsă să silească pe cale judecătorească la solvirea intereselor și la replățirea capitalului pe aceia, cari au oarecare sumă împrumutată din fondul tractului și s'au depărtat din tract, fără să o restituie.

Urmează aruncarea taxelor pe fiecare biserică după capitalul ei fructificator, conform instrucțiunii date de P. Ven. Ordinariat Arhiepiscopesc în legătură cu statutele fondului preoților deficienți și ale fondului viduo-orfanal arhidiecezan din 1909.

Fiind timpul cam înaintat și întâmpinând chestia, în lipsă de date, oarecari greutăți, se alege o comisie de 5 membrii în frunte cu dl protopop, care să se întrunească în duminica Tomei, spre a împlini această datorie a sinodului, și spre a pregăti un

proiect de statute pentru „Fondul tractului” cu scopul de a-se ajuta copii mai miseri ai preoților din tract, cari cercetează vre-o școală. Pentru cateheza din primăvara venitoare se însinuă preotul E. Oros din Alma-săsească.

Raportor.

Fondul cultural.

Contribuiri la acest fond au mai sosit dela:

Ioan M. Moldovan, prepozit, Blaj (incă)	1000—
Militon Buzdugan, preot Căptălan	100—
Aug. Bologa, învăț. Ulieș	200—
Ioan Deva inv. Sânjacobul-de-c.	100—
Ioan Toma, inv. Șeușa-de-câmpie	100—
Ales. Precup, preot, „ ”	200—
Aron Moldovan, „ Ganfalău	100—
Silv. Nestor, inv. Intregalde	30—
Ioan Nestor, preot „ ”	20—
Nic. Necrilescu „ Necrilești	20—
Dr. Ion. Turcu, medic, Viena	400—
Izidor Șuteu, inv. Cason	200—
Macav. Groze, preot, Cooc	300—
Ioan Alesandru, „ Cs.-Szt.-György	50—
Iuliu Băieș „ Alfalău	200—
Candid Cristea „ Spâlnaca	100—
Ioan P. Popescu „ Presaca	100—
Ioan Ilieș, morar, Blaj	200—
Dr. Ales. German, medic, Bistrița	500—
Ioan Florian, preot, Mădăraș	300—
Ioan Pastor, inv. „ ”	300—
Ioan Dan, medic, Mocui	500—
Iosif Pop, jude de curie, B.-pesta	200—
Teodor Câmpean, inv. Dâmuc	200—
Dion. Radeș, ingin. București	500—
Aug. Nilca, preot, Vaidacuta	200—
Eliseu Moga „ Apahida	200—
Gh. Nicoara „ Cucerdea	200—
Iuliu Pop, învățator „ ”	100—
Sim. Chibulcutean, preot, Cosma	200—
I. Bârlea, preot, Mogoș Cojocani	20—
Ioan Cojoc, inv. „ ”	200—
Ioan Hulea, preot, Buia	500—
Ales. Rus, teol. abs. Bpesta	500—
Artemiu Boeriu, preot, Cason	300—
C. Jurca, deputat de Buzău	1000—
Lazar Stupinean, preot, Fiscuț	200—
Andrei Voda, preot Ormeniș	500—
Ariton Mija, „ Ghiriș	200—
Laur. Voda, „ Ormeniș	500—
I. Petrișor, învăț. „ ”	200—
Ladislau Pop, ases. orf. Cluj	300—
Gavr. Bene, inv. Nireș	200—

Noutăți.

Știri personale. În 12 a. l. c. a fost primit în audiență de P. S. S. Papa, superiorul mănăstirii din „Maria-Pócs” Leo Man, și drept recunoștință pentru activitatea dezvoltată în sinul ordinului bazilitan, a fost decorat cu crucea de aur „Cruce Lateranense”.

Din Arhidieceză. Eugen P. Păcurariu capelan în Cluj a fost numit paroh și vice-protopop în Sebeșul-săsesc. Vasile Micu paroh în Șermășel a fost numit paroh în Budatelec (distr. Cătinei). Ioan Cimonea paroh în Segagea a fost numit paroh în Hartău (distr. Mureșului). — Pentru completarea stațiunii cantor-docentale din parohia

gr.-cat. a Ghirișului-român (O.-Gyéres) în districtul protopopesc al Cojocnei devenită vacantă prin pensionarea fostului acolo cantor-docente Lazar Căndea, cu începerea dela 1 Decembrie 1909, conform rescriptului ministerial din 13 Noemvrie 1909 Nr. 74080, se publică concurs nou cu termenul de 10 Iunie st. n. 1910.

Iubileu Preotul Vasile Suciu din Cicud și-a serbat Joi a 50-a aniversare a hirotonirii sale întru preot. Intregă preoțimea tractuală a ținut să-l felicite din acest fericit prilej. Il felicităm și noi.

Reuniunea femeilor române din Blaj va expune Duminică la 29 a l. c. obiectele, ce se vor sortă la tombola din 5 Iunie, în sala de desemn dela gimnaziul din loc. Prețul de intrare 10 fil. de persoană.

Excursiune. Un grup de 35 persoane din Blaj și Teiuș, au făcut o excursiune plăcută prin Sinaia, București și Curtea de Argeș, aducând acasă celea mai plăcute impresii.

Petrecri. „Reuniunea femeilor române gr.-cat. din Blaj” invită cu drag la *Petrecrea de vară împreună cu tombola*, ce se va ține Duminică la 5 Iunie n. în „Pavilionul din Veza”. Inceputul la oarele 4 d. a. Venitul e destinat fondului Reuniunii.

Examen. La școala civilă gr.-cat. rom. de fete din Beiuș examenele vor fi din 12—17 Iunie. În 12 va fi examenul de gimnastică dela 5—7 oare d. m. Din 13—15 examene de clasă, în 16 sara examen festiv. În 17 la 9 oare „Te Deum”. Din 17—18 examene private. *Direcțiunea.*

Convocare. Despărțământul „Gherla” al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, va ține *Adunarea generală anuală* la 20 Iunie a. c. 5 oare d. a. în sala școlii gr.-cat din Minthiul-Gherlei. eventual în pavilion.

Biblioteca populară din Dumitra, ca răspuns la invitarea elevilor școlii populare la o producțiune, declamatorică a lor, a primit ajutor dela: Marele Mecenat român Vasile de Stroescu 50 cor. Dr. Isidor Marcu canonic 5 cor. Dr. Vasile Suciu canonic 5 cor. Ștefan Roșian prof. 1 cor. Și pe această cale li-se aduce călduroase mulțumite. Dumitra, la 24 Maiu 1910. *Aurelia Marcu, inv.*

Posta Redacțiunii.

R. — Suntem și noi de acord cu D-voastră. Onoarea fiecărui om trebuie respectată și fără dovezi depline nimenea să nu fie terfelit prin foi. Pe păr. protopop dela Măhaciu G. Pop îl știm om corect și cinstit, pentrucă nici n'am putut da crezământ atacurilor răutăcioase îndreptate împotriva D-sale în „Libertatea”, ce de altcum nu-l vor abate din calea datoriei și a cinstei.

Muschong. Băile Buziaș Phönix apă minerală de Buziaș

SCUTITĂ DE BACTERII

apă minerală naturală

RECREAZĂ-VINDECĂ. RECREAZĂ-VINDECĂ.

S'a dovedit de cea mai cu efect contra morburilor de rărunchiu, de beșică, contra catarului cronic de rărunchiu, contra formării nisipului și a petri în beșica de apă.

Recomandată de medici.

Depositul principal e la Gelb I. Blaj.

(36) 17—?

Partea literară.

Icoane din luptele Bisericii.

de I. Roşiu.

(Continuare).

36

Nu-i vorbă, multe obiceiuri din popor sunt foarte frumoase și au rostul unei surprinzător de adânci simbolice cum e d. p. și „slobozirea izvorului“, pe care ne face plăcere a o da aci în niște conturi, așa cum am putut-o prinde din graiul unei Românce iscusite în treburi de soiul acesta:

La 6 zile, 6 săptămâni, 6 luni și la un an după „moarte“: nevasta, care sloboade izvorul“ pleacă la un izvor, prinde apa în două ulcele de lut noi; aplică lângă aste vre-o două semile (cumpărate, firește, dela jidan!) cu luminițe aprinse și infipte în ele; aste apoi le decorează cu flori, iar în fine tămâează preparatele. — După tămâiere: o o semilă, anume tămâiată, provăzută cu luminița arzândă se așează pe o scânduriță stropită cu apă din „izvorul slobozit“, — și i-se dă drumul în voia ei pe părăușul izvorului la vale, ca să ducă sufletului adormitului: apă de sete. (Semila slobozită, sigur se prinde iarăș, după nițel de drum făcut, apoi se dă vre-unui orfan dimpreună cu celelalte din „izvorul slobozit“.) Mai ales primăvara în preajmă de codru verde, sub cetine de brad, pe pajiște bogată ori la margine de zăvoaie cu umbră grea întunecată în dricul verii: întreaga „slobozire de izvor“ are un deosebit farmec românesc. — Vorbă să fie: pătrunzător simbol de nemurire! Dar nu ne putem stăpâni, să accentuăm cu durere și la locul acesta, că obiceiuri cași aceste, pe lângă că sunt frumoase, au provocat și desvoltat la noi Românii un formalism din cale afară desastroos în cele sufletesti! Se fac și implinesc toate formalitățile nenumărate de dragul celui mort, iar un singur lucru — cel mai de frunte — pierde mereu tot mai mult din teren, — și acesta ar fi să fie adevăratul prinos de pietate: rugăciunea simțită și pătrunsă dela adevărata și sublima ei înălțime creștinească.

Cam cu acest deficit se sfârșesc cele mai multe obiceiuri ale noastre!

Doamne feri, nu vom să pronunțăm verdictul de moarte pentru toate obiceiurile noastre; — cu un astfel de hiperzel mai mult am deranjă și strică, decât edifică. Dorim numai o reducere oareșcareva! De fapt multele obiceiuri ar trebui parte reduse în ce privește cheltniala, perderea de timp și formalismul superstițios prea lung — parte cassate, păstrând numai acele, cari sunt neapărat de lipsă spre a mântui prin simbolica lor frumoasa psihologie populară, care ar putea fi astfel menținută și cu mai puțin risic material și moral. Mulțimea obiceiurilor acestora au împins poporul nostru și în acel puhoiu de superstiții, în contra cărora n'are destul accent de reprobare și foc de ale stărpi dreptul nostru canonic (V. M. Theodorian: Dreptul Canonic Oriental, București, 1906, vol. II. pag. 267).

Sub pretextul acestei ameliorări — în jurul obiceiurilor noastre prea multe și superstițioase — s'a amestecat calvinismul și în ceremoniile înmormântărilor românești.

În hrisevul de întărire al vlădicilor Simion Ștefan, Iosif Budai șcl. condiția 7 pretinde, ca în ce privește ceremoniile prohodului, aceste să fie, unde va fi lipsă (numai acolo! conform datinei creștinești primite zi: impuse de calvini): *predici și cântări* (numai?!), iar „*superstițiunile băbești*“ (!) nici cum să nu se învețe și aproape de cătră vlădici ori altul (T. Cipar: Acta et fragm. pag. 63). Va să zică afară de cântări și predică nimic mai mult!

Unde sunt celelalte lucruri și frânturi de ceremonii, cari se mai aplică după ritul nostru oriental la înmormântările românești?

Unde sunt: Crucea, luminările *aprinse* în mâinile credincioșilor și în jurul coștingului, unde sunt sfesnicile și răpizile băeților, unde: steagurile, cetirea evangheliei, sărutarea de pe urmă, tămâierea mortului, deslegarea lui, și sigilarea mormântului cu semnul sîntei Cruci șcl.? (Vezi și Dr. Alex. Grama: Inst. Calv. p. 441).

Ba nici chiar cântările *permise*, afară de predică, nu sunt: frumoasele noastre cântări („*Veniți fraților...*“ „*Adusu-mi-am aminte...*“ „*Plâng și mă tânguiesc...*“ șcl.) și rugăciunile minunate și fără de păreche dela prohodul nostru oriental, compuse de sfinții Părinți: ci sunt niște „*cânteco creștinești compuse din... psalmi*“ (V. Dr. Aug. Bunea: Mitrop. Sava Brancovici p. 37). În săborul din 1675 Sava Brancovici dispune în canonul 3 resp. 4. (P. Maior: Ist. bis. rom. inedită: V. Cipar: Acta et fragm. p. 147), ca „*să nu se facă molitvă nici oaselor, nici hainelor, nici oi sau vaci preste mort să nu dea, au găini.*“ — Acelaș spirit și în vorbele aste ca în cele multe de mai sus. — Și dacă calvinilor nu le-a succes să slutească pe întreaga linie modul înmormântărilor românești, sigur, că acest noroc orb nu e de a se mulțumi unor vlădici ca Simion Ștefan, Sava Brancovici și alți matadori de talia lor, ci numai și numai rezistenței pasive, cu care poporul nostru a înfruntat pacinic toate ispitele păgânești ale „*reformaților*“ — fără să se fi instrăinat prea tare de așezămintele bisericii sale.

Poate nu va fi fără interes, ca în legătură cu vieța aceasta bisericească din jurul poporului și a preoților să ne aducem aminte și de vieța călugărească. — Nu ne incumbă vre-o datorință specială, dar nici nu este pentru cadrul lucrării de față a arăta anume desvoltarea istorică a vieții călugărești și meritele călugărilor în jurul culturii universale.

Totuș însemnăm aci în treacăt, că precum la alte popoare, așa și în vieța religioasă din trecut a Românilor, călugării au rol foarte însemnat.

România are și azi multe mănăstiri vechi cu bun trecut. În Ardeal avem o sumedenie de urme despre mănăstiri, dintre cari multe se văd și azi. Așa în Arhidieceza de Alba-Iulia și Făgăraș vre-o zece; pe teritorul Gherlei și al Lugojului vre-o opt; iar Șaguna în a sa Istorie bisericească amintește „*din tradițiunea bătrânilor*“ încă *vre-o zece*; și câte alte va fi mai scâpat cronica vremilor!

Mulțimea de călugări — sigur, în mare parte grecești — s'a reslătit pe vremea calvinismului în toate părțile, dupăce „*toleranța*“ becișnicilor de „*reformați*“ le netezi drumul de ducă.

Dupăce deveniră stăpâni în Ardeal, știm, că nu pregetară la moment a se folosi de toate mijloacele posibile spre a nimici orice alt focular de vieță creștinească străină de veleitățile lor.

Așa fi vedem nimicind episcopia latină a Bălgradului; întreg capitlul Orăzii-Mari; persecuând de repetite ori pe iesuiții din Cluj; — dar *mai* veninoasă apare ura lor înflăcărată în *contra călugărilor*.

E nostim din cale afară acel spirit de hărghie vecinic nelndestulită, ce lamentează oribil până la disgust prin dietele din Ardeal în numele „*libertății conștiinții*“, pe când înșis, calvinii mai cu seamă, în acelaș timp erau în praxă cei mai infernali despoți.

Faptul prigonirii călugărilor din Ardeal de cătră guvernul calvinesc ni-l explică până în evidență și împrejurarea, că îndată după încetarea supremației calvine, la sfârșitul veacului al XVII-lea — se ivesc iarăș în Ardeal deodată o seamă bună de călugări, refugiați până aci pe plaiurile României de azi.

De altcum date positive încă ne vorbesc curat despre dragostea calvinilor față de călugări, așa: dieta din Alba-Iulia dto 6 Păurar 1557 spune expres, că „*mănăstirile monarhilor scoți din țară*“ (în special cele din: Oșorheliu și Cluj) să se prefacă în școale, unde tinerii să fie instruiți prin oameni pricepuți „*din confesiunea Măriei Sale* (Ioan Sigismund-calvino-unitar Vezi și I. M. Moldovan: „*Libertatea conștiinții în Transilvania*“ în „*Arhivul*“ lui Cipar p. 222).

În dieta dela Mediaș dto 8 Dec. 1588. art. 5 *toleranții* calvini „*roagă pe Domnitorul, să alunge din țară religiunea iesuită*“ (?), iar în art. 6 se dispune clar, ca „*Ordul iesuiților în 25 de zile, computate de azi, să se curețe din toată împărăția domnitorului, și niciodată să nu mai poată veni în țară acest ord... ma nici alte orduri de religiunea romană să nu poată avea mănăstiri, colegii și biserici în locuri publice*“ și să nu poată poședeă bunuri *nici sub titlul de donațiune*.

În art. 7. apoi urmează: „*nime să nu cuteze a suscepe sau a ține Iesuit în casa sa*“, și deloc apoi în art. 8 au atâta nemai pomenită obrăznicie, de vorbesc despre „*libertatea religiunei*“.

Așa se tractazea cu „*Iesuiții*“, despre cari însuș principele Sigismund Rákoczy declară cu franchetă, ca „*acești oameni cu vieță pie nu s'au scos din țară pentru oarecari crime, ci curat numai la cererea stăruitoare a catolicilor* (Vezi T. Cipar: Arhiv. p. 320).

În art. 9. l. c. se zice ad verbum: „*Dacă vreunul dintre monahi: proscrisi s'ar reînțoarce în țară, pe acela ori-cine să-l poată prigonî și despoia*“.

Tot așa se poruncește a trată și cu alți monarhi, „*de s'ar află vre-unii afară de modul prezis*“! — Iar în „*Approbatăe*“, în special față de călugării români să enunță următoarele: „*Deoarece nici religiunea na-*

țiunii române nu este dintre cele patru primite, astfel nici sicastrăia aceea, în care cei din ea se numesc călugări nu s'a primit, ci încă s'a oprit. De aceea să lăsa în dragă voe țării și principilor, ca ori-când li-s'ar părea de cuviință și de lipsă, să-i eschidă cu totul" (Approb. III. 453. art. 1. V. Dr. Al. Grama: Inst. Cal. p. 396). E și superfluu să mai producem și alte dovezi; — cel mult insistăm a semnală, că dacă deja în veacul al XVI-lea proslitismul calvinesc cu păgâna lui intoleranță a stors dela dietă legile pomenite, atunci ne putem închipui, ce vieată călugărească a putut stăpâni în veacul următor sub cei mai fanatici principii calvini, cum a fost și Bethlen, Rakoczy, Apaffy.

Ca specimen prețios, nu putem însă preteră art. 19 din dieta dela Létzfalva dto 25 Oct. 1600, unde se zice, că „călugării (cei românești!) de tot să fie prescriși din țara întreagă, iar de se va afla vre-unul, că a intrat sau va intra, în contra edictului țării, pe acela să-l prinză și despoaie ori și unde (Cipar: Athiv... p. 319).

Un lucru se pare însă mai curios: că adecă în condițiunile, ce le puneau principii calvini episcopilor români din veacul al XVII-lea, nici pomenire nu se face despre călugări.

Faptul acesta, cu adevărat nostim, se explică așa, că pe atunci periseră urmele călugărilor; — nici nu aflăm amintire, ca undeva să se fie manifestat și dânsii. — Vor fi trăit și ascunși. Dar grosul lor se refugiase sigur, în alte țări. Căci altcum e imposibil, că în „condițiunile“ pomenite, unde se iau măsuri în contra altor instituții creștinești foarte nevinovate și mai puțin ofensive pentru apucăturile bolnave ale calvinilor — să nu se fi legat mâinile vlădicilor și referitor la ordul călugăresc: această peatră de scandal, care i-a desavuat pe reformați și principiile lor înaintea lumii cuminte, precum am îndegetat de repetițe ori și până aci.

(va urmă).

Bibliografie.

A apărut:

Principii morale sau etice ale religiei creștine, pentru școlile medii și institutele pedagogice de Dr. Vasile Suciu, prof. de sf. teologie și de religiune la gimn. sup. Cu aprobarea Superiorității bisericești. Balázsfalva—Blaj 1909 Tipografia și Librăria Seminarului teologic gr.-cat. Prețul: 160+10 fill. porto. Se află de vânzare la Librăria Sem. teol. gr.-cat. din Blaj.

Principiile fundamentale sau generale ale religiei creștine, pentru școlile medii și institutele pedagogice de Dr. Vasile Suciu, profesor de sf. teologie și de religiune. Prețul: 1 cor. 20 fil. Se află de vânzare la Librăria Seminarului Teologic gr.-cat. din Balázsfalva—Blaj.

1. Teologia dogmatică fundamentală de Dr. V. Suciu prof.

vol. I. *Apologetica creștină* fco. 5•300

vol. II. *Tradițiunea și Bis.* fco. 5•30

2. Teologia dogmatică Specială.

vol. I. *Dumnezeu Unul, sf. Treime, Dumnezeu Creatorul, Intruparea*

Domnului și Grația. fco. 7•30 cor.

vol. II. *Sacramentele și Eshatologia.* fco. 7•30 cor.

3. Hipnotism și Spiritism 1•50

Preaveneratul Conzistor Arhiepiscopesc e permis să se poată procura aceste cărți din caselle bisericești pentru bibliotecă. — Să află de vânzare la Librăria sem. teol. Blaj—Balázsfalva.

Populara „*Biblioteca pentru toți*“ în Nr. 572, apărut săptămâna aceasta, dă numeroșilor săi cititori una din cele mai minunate perle ale literaturii franceze și anume: delicioasa povestire **Albina de Anatole France**. Acest autor cu drept cuvânt, trece astăzi drept cel mai artist prozator francez, și operele lui prin calitățile strălucitoare ale stilului și prin subtilitatea gândirii, sunt prețuite în cel mai înalt grad de admiratorii frumosului în artă.

„Albina“ e o poveste pentru copii, și dela început Anatole France, zice în privința ei: „Numai aceia cari se mulțumesc cu desfătări pline de nevinovăție mă vor citi până la capăt“, și adaugă: „Îi rog pe dânsii să povestească Albina mea copiilor lor, dacă au copilași“.

De aci vedem, că „Albina“ a fost scrisă și pentru oamenii mari. Și ce încântare pentru cine-o citește! Atâta farmec, atâtea frumuseți, răsar la fiecare pagină, la fiecare rând al „Albinei“ și atât de adânci cugetări te prind prin simplitatea și poezia expresiunii încât rămâi uimit de ce poate să realizeze un scriitor de geniu. Dintr-o simplă poveste Anatole France a cizelat în „Albina“ o bijuterie literară și-a dat-o sub forma cea mai desăvârșită. Nu poate să aibă gândul o mai mare recreare decât urmând peripețiile „Albinei“ și cine citește odată, o va reciti-o cu aceeași plăcere și mulțumire sufletască.

Versiunea românească e curgătoare și făcută cu multă pricepere literară.

Prețul 30 bani. Se află de vânzare la toate librăriile din țară, precum și la librăria sem. teol. gr.-cat din Blaj.

„**Facla**“. Anul I. Nr. 9. cu următorul sumar: N. D. Cocea: Regele a domnit prea mult; „Facla“: Comunicatul guvernului în chestia presiunii; Lux: Scandalul Jelea-Brătianu; Fidelio: Interview cu d. I. I. C. Brătianu; * *: Impresiile Arhiducelui; Ion Nicoră: Expoziția „Tinerimei Artistice“; A. L.: Boerul român; P. C.: Alegerile din Franța; A. L.: Mascarada carpisto liberală; Adrian Vereș: Să nu-ți faci idoli (versuri).

Polemici: Micii dorobanți. D. Cuza jidovit! — Loc bine ales. — Minciuni convenționale. — Din România Occidentului — Modestia d-lui Cuza. — A nimerit-o! Nu e momentul! — De-ale „Voinței“. — Explicabil. — Distinguo! Recenzii, Reviste, Ziare.

„Albina“ Revistă Enciclopedică Populară, Anul XIII. Nr. 32 cu următorul sumar: G. C., Zece Maiu (poezie). — 10 Maiu (Cu ilustrație: Incoronarea Regelui). — I. Dragoslav, Legenda florii soarelui. — D. Teleor, Sfaturi igienice. — I., În Palestina. (Cu 2 ilustrațiuni). — I. N., Cât de luminoasă va fi cometa în Maiu. — Din literatura română: V. Alecsandri, Imnul coroanei (poezie). — Din ziare și reviste: Contra molliilor în blăni. — Inucontra țânțarilor. — Sfaturi practice: Elena M. Demetrescu, Stăpâna casei. — O vizită regală. (Cu portretul Regelui Suediei). — Un eveniment de aviațiune. —

Starea agricolă a României la finele lui Cronica: Dela români de peste hotară: Manifestul comitetului central. — Noii suveran ai Mării Britanii. (Cu potretele lor). — Distrugerea unui balon. (Cu ilustrație). Aprilie. — Bibliografie. — Suplement artistic: Izgonirea Turcilor dela Călugăreni, tablou colorat de Teodor Aman. — Suplement: Buletinul activității sociale a preoților și învățătorilor Nr. 29 dela 9 Maiu 1910.

Procent, Promil, Interese, și Teoria conturilor curente, ediția a II-a de I. C. Puntu, profesor la școala superioară de comerț, o carte de specialitate. Prețul este 3 coroane. Cuprinsul este următorul:

Procentul și promilul. Terminii comerciali generali. Terminii pentru spese de afaceri, exprimate în procente. Calcularea procentului și promilului, privită din trei puncte de vedere. Procent și promil, dela sută și dela miuă, peste sută și peste miuie, în sută și în miuie. Considerațiuni speciale la calcularea rabatului precum și la alte adausuri făcute pentru prețul de vânzare. Calcularea intereselor obișnuite sau la sută. Aflarea intereselor pe an, pe luni și pe zile. Avantaje la calcularea intereselor pe zile. Divizori fixi. Divizori fixi, simplificați; numeri de interese. Scontul. Uzanțele mai principale de scontare în diferite țări. Multe exerciții de scontare. Avans pe efecte publice sau lombard Calcularea intereselor peste sută; scontul aritmetic. Aplicarea calculării în sută a intereselor. Depuneri spre fructificare. Casele de păstrare postale. (Afacerile lor de cec și de clearing). Afaceri de cec și de gir la diverse bănci. Contractul de cont curent. Împărțirea conturilor curente. Cazuri ce au să fie trecute în cont curent. Calcularea intereselor după metoda progresivă, retrogradă și calcularea intereselor dela o scadență la alta, metoda de scară, numită și hamburgeză și engleză. Cont curent cu articoli, cari trec peste terminul de încheiere (calcularea cu numeri roșii; retrograd și de scară). Calcularea conturilor curente cu două feluri de procent. Diferite exemple pentru a justifica pe deplin calcularea cu două feluri de procent. Calcularea cu două feluri de procent în coloanele contului. Raționare și arătarea greșelii ce s'a făcut la calculare, Caz special, când și calcularea obișnuită în practică este corectă. Compararea acestor trei feluri de calculare. Raționare asupra acestor feluri de calculări. Calcularea conturilor curente cu două feluri de procent, dacă sunt articoli cari trec peste terminul de încheiere. Calcularea conturilor curente cu un procent schimbat în decursul unei perioade de afaceri. Calcularea proviziunii a curtajului și a speselor. Foarte multe teme lucrate și exemple pentru deprinderi.

Vatra familiară de F. X. Wetzel tradusă de Societatea „Inocențiu M. Clain“ a teologilor din Blaj. E o scriere foarte instructivă și interesantă. — Costă 40 fil + 5 fil. porto. Să află de vânzare la Librăria sem. teol. gr.-cat. din Blaj.

PSALTIREA Profetului și Împăratului DAVID.

Prețul: crud 2•20, leg. în pânză 3•— leg. în piele 4•— Se află de vânzare la Librăria Seminarului teologic din Blaj.

Ministerul r. Ung. de culte și instrucțiune publică prin ordinul său din 15 Ianuarie 1910 Nr. 144113—1909 a aprobat:

1. **Orarul general și particular pentru școlile primare cu 1, 2 și 3 învățători.**

2. **Planul de învățământ și îndreptarul metodic.** pentru școlile primare din Provincia Metropolitană gr.-cat. de Gyulafehérvár-Fogaras—Alba-Iulia și Făgăraș. Aprobat din Conferința Episcopescă, ținută în 7 Septembrie st. n. 1909 Nr. 6693.

Balázsfalva 1909. Tipografia Seminarului teologic gr.-cat. — Opul întreg 4 cor.

Orarul se vinde:

Pentru școalele cu un învățător — 80
 „ „ „ doi „ 1:20
 „ „ „ trei „ 1:60
 plus 20 *fil. porto* pentru fiecare.

La comandă să se spună apriat, că se dorește un orar pentru școala cu un învățător, ori cu mai mulți învățători — Altcum se trimite întreagă colecția, ce costă 2:30 cor. franco.

Atragem atențiunea oficiilor protopopești și parohiale, precum și-a învățătorilor noștri din Arhidieceza de Gyulafehérvár-Fogaras—Alba-Iulia și Făgăraș, dieceza Szamosújvár Gherlei, Nagyvárad—Orășii mari și din dieceza Lugos—Lugoșului asupra hotărârii conferinței Episcopicești din 7 Septembrie 1909. Nr. 6693; prin care atât *Orarul*, cât și *Planul de învățământ și Îndreptarul metodic* sunt obligatoare pentru toți.

Comande se pot face la **Tipografia Seminarială.**

Un admirabil tablou după originalul marelui pictor *Obedeanu* reprezentând pe:

MIHAI-VITEAZUL.

Cel mai războinic voevod, ne apare din acest tablou cu o putere de sugestie extraordinară. Se află de vânzare la **Librăria sem. teol. gr.-cat.** din Blaj. — Prețul tabloului cor. 1:50 fil.

Dintre tablourile pictorului *Th. Aman*, unul din cele mai sugestive este acela intitulat:

SFÂNȚA ȘI MAREA VINERI A PATIMILOR.

E de dorit ca o asemenea operă de mare merit să se afle în casa oricărui român iubitor de frumos. Se află de vânzare la **Librăria sem. teol. gr.-cat.** din Blaj. — Prețul tabloului cor. 2:10.

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**

Redactor respnz.: **Augustin Gruția.**

Stă să ți-să prăpădească copilul cel mic?

Dă-i **oleiul de pește Emulzia SCOTT** și cu bucurie vei vedea, că starea lui îndată să întoarcă spre bine, dă spre desvoltare și devine vesel.

La cumpărarea Emulziei, luați amănăciune să aibă marea de scutire alui Scott: Pescarul

Emulzia SCOTT

a întors adeseori părinților pe copiii lor iubiți, dela partea morții!

Emulziunei-SCOTT

e cea mai distinsă, atât ca curățenie cât și ca mistuire și efect repede!

Emulzia SCOTT e cea mai distinsă!
Prețul unei sticle originale 2 cor. 50 fil.

== Să capătă în toate apotecele. ==

(38) 1-1

Concurs.

Întreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesare la edificarea școlii gr.-cat. din Homorod, comit. Nagy-küküllő prin aceasta se reaceară să-și înainteze ofertele în scris însoțite de cautiunea de 400 cor., adică patru sute coroane la oficiul parohial cel mult până în 5 Iunie 1910 la oara 1 p. m.

Ofertele intrate mai târziu nu se vor lua în considerare.

Operatele despre aceste lucrări și anume: formularul de contract, condițiunile de edificare, preliminarul de spese și planul aprobate de Preaveneratul Conzistor Metropolitan la 23 Aprilie 1910 sub Nrul 2945 se pot studia zilnic în cancelaria parohială din loc.

Licitația publică minuendă se va ține în 5 Iunie 1910 la 2 oare p. m. în școala gr.-cat. din Homorod.

Homorod în 22 Maiu 1910.

Georgiu Repede,
preot gr.-cat.

Niculae Rujan,
curator primar.

A apărut: **Elemi Népiskola Értésítő Könyvecské** — **Indice pentru școlile populare primare.** Costă leg. 30 fil. + 10 fil. porto

Se află de vânzare la **Librăria seminarului teologic greco-catolic** din Blaj—Balázsfalva.

Singurul institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

==== SIBIU ====

Strada Cisnădiei 5. Strada Cisnădiei 5.
 ===== recomandă =====

☞ **Asigurări împotriva focului** ☞

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

☞ **Asigurări pe viață** ☞

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix; asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducta.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1909	K.	4,831,168-13
Capitale asigurate pe viață achitate		4,571,035-51
Starca asigurarilor cu sfârșitul anului 1909	foc	112,045-412 =
	viață	10,847,132-
Fonduri de întemeiere și de rezervă		2,309,387-

☛ **Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.**

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(2: 18-52

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnători de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

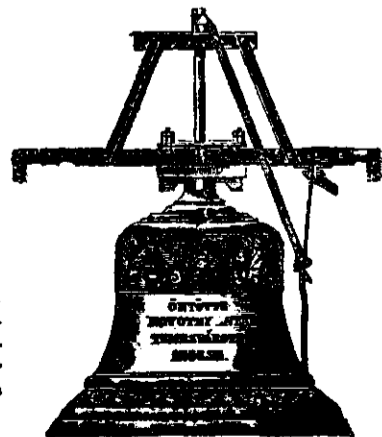
3-18-52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjuturi de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte. Îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

☞ clopotele gaurite ☜

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare. — spre preadjinstarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimite la cerere gratuit și franco.